

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 1

Fylke Sogn og Fjordane

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Jølster

Emne: Transport av høy

Bygdelag:

Oppskr. av: K. J. Sunde

Gard:

(adresse): Måløy

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Sogn og Fjordane Fylke
 Jølster herad
 Kjösoresfjorden.
 Gården Sunde
 Min far Jens Kolbeinson
 Sunde var en fattig byplemann
 under gården Sunde på bysiden
 af Jølsterlandet. Rett over for
 på den nordre side af vandet
 ligger gården Kjösores kvorefjer-
 fjorden har sitt navn. Om denne
 fjord eller bygd blir jeg nokk
 nydd å skrive et lite supplement
 eller tillegg så vakter den et, men
 foreløbig har jeg fat transport af
 høislaget og transport af høik fra
 utmarken. Vor høislag faldet i 3 tre
 som å heiger, først en bratt steinskered
 så en lang bratt strøking, "Reinden"
 den eies af hovedbruket op under
 "Sætedalshammeren". Det som
 ligger ovenfor denne i 7-800 meters
 høide var vor utmarkeslåtth.

2
På vestsiden hvor Sævedalshammeren var
blev senere rimelig høi for bygde en letten lade
inder en hammer slik at steinstred eller
bærforn ikke kunne ta dem. Når vi ble i
Sævedalen valgte vi alltid en godværsdag og når
det led til "onni" og høiet var halvfort tok
vi til å rake det sammen i vellet med på det
øverste hammer— der lå 5 slike hammer den ene
annenfor hver andre i ca 2 m. høides for satte
sig i midten for der var som regel tyngden af
høiet og mor og jeg på hver sin
side. Det blev altid en hel diskussion
når vi nærmet os hammeren for forma-
nik en til forsikringshøiet, men byg-
de var 10 års alderen før i mai 1861
menke det var ikke farligt for
hammeren var leare i mans høide og
inder var ~~g~~ jeg høi. Når vi var
færdig med sidste hammer var vi
Rommek til lader der stod 2 hesjer
og ventet, men ikke af de alminne-
lige med 5 træer i høide bündet op
med hesjebånd — fine myke bjør-
Retviske. I slikk Ruperet brak her-
veng brukttes "Skarhesjer" Man
krusset ty Renden af træne og stak
dem frem i bakken og ca 10 m om-
frant vandret og da nåede de om-
frant på 5 skær og på disse tre var
opbundt med bjørkeris. Når Renden
var slæt drog for høiet med på sloer.
Det høiet var kort, men ^{til} høiet
har de hovedbrukt 5 lange hesjer me-
de på en flat, der blev det hesjer.

Som regel skriver jeg bra
 86 år uden briller, men denne
 amerikanske patent liker jeg ikke
 og går over til vanke pen og fortsætter
 med hvi transporten fra disse lange
 kespene blev høiet Björt med hest og
 hvi slade i den første tid uden hjul hjem
 til læren. I den senere tid kom der
 to hjul inder baksleden, om somoneren,
 og om vinteren i snedøre ~~var~~ ^{var} bestil
 med jern. Men den almindelig trans-
 port ovenfra hvi faldet i gamle dage det
 var på slæ. Disse blev lagt på
 på følgende måde: Man fandt 2
 helst noget unge björke a 2 - 2,5 m.
 høie. Disse 2 da man gensides
 på en gammel slæve lavet enten af
 naturen eller af folk. To stærke
 greener som venke om af hverandre
 måtte der være for ham som skulde
 trekke. Så sat man til å leg op
 hvi på i ca talus høide forfra
 og et par meter bakover. Så legger
 en 2 noget mindre björke bak på
 med björk enden op på baksloen
 der kvistene op og bærer de nye
 lejörker ned og lages så enjörke
 band helst slik at kviste fra
 begge björker bindes sammen
 så hvi slæven ikke deler sig
 men holder sammen. —

Skulde en mand byre en dring
 var det som regel Rün 2 Ring
 der blev spørgt om: Kan du
 slaa i Skin, er du vant a drage
 blaa? Na dragt store blaa var
 en almindelig Kraftsøve som der
 stod gjetord af. Folkene gik
 almindelig barbank i skin og i
 forak spare på skaene så en Rün-
 de bli syk av a se på så tok de
 som regel skaene på når de drag
 bliver. Men for bygslommene som
 enten havde den utmarkeslak i
 utmarken af alle bygden eller ovenfor
 alle andre som Arne på Svoren
 (Sægror) eller far på Gtre-Sünde
 måtte hvæch enten sparkes tilside med
 hunder og fætter eller bæres i små bærer,
 fram til bloveim. Sloene blev
 som for middelt draget med til
 besjefloten. Når far var kommen ned
 til kiste bakken påssch vi iing på
 i vore på plas så vi Ründe på ette
 på ned til platen der kom hester
 til gårdbrükeren brakk alle sloene
 frem til huserne. Oppe i fjeldet
 bar en bære på 2 måter, almin-
 delig i fulge d. v. s. man stakk
 armene ind under længe for det
 var lettere; men særlig farefuldt toning

Här spørsmål om reiser sig om det
 er store forandringer i driftsmåten
 vil jeg derfor svare: i den største for-
 andring tror jeg ligger det at en ikke
 blir lenger disse fredsletter som
 ligger på avbakeleg til de høie
 daglønner 1,50 til 2,00 pr time osv.,
 men at den samme betaling for uken
 da plus kostene. Nu går en mere
 over til gjøsting og godbygging mede mot
 hjemmehøien på en ualfald kom bru-
 ke langvar utbeding for kortvar.

Tilslutt vil jeg merke at jeg tror
 ikke det er nogen som blir de
 dagstetter for slo oppe i vitsmarken
 mere. Jeg minnes en søndagsmorgen
 for var kommen hjem om kvelden
 efter en hel ukers fravær og havde fått
 et halvdaletykke som vi måtte ^{ta} åp i
 på i hånden, det var det første i vort
 hus. Trods disse små intakker avde
 vi 150,00 kr. på hver da far døde 80 år
 gammel - vi var 3 søsken som lever
 fremdeles 86 år 83 år og 80. Mor var
 lik eldre en far hün døde 3 år i
 forveien. Hün var den eneste der
 i bygden som gav solen smør den for-
 ste gang den kom igjen over Jaskedals-
 bruven efter 16 ukers fravær. - Hermed vil
 jeg ikke si vi havde det verst, de same

hvor det gik å løfri sig fra børen
 om den fikk et puff fra en Rank
 der bærer den ikke bare i falske
 eller fatte. De mest kjente Karer å dra
 sloer i mitten af f. århundrede var
 Daniel Skrei og Store-Sonden.
 - navne ere kjente fremdeles. - Der
 var hårt arbude når de store dag-
 plutter stille bages - "Store-Skreda"
 "Inykjen", "Längenakken" eller "Køi-ane"
 skulde bages stod en opp i 5 riden og
 arbeidet til 10 om kvelden, to-tre
 mand drabant bygglemanden og et
 par kvinder for å høch grarsh til-
 rette mot slavinne måtte være med.
 Fra gammel tid var det fast regel
 at disse dagplutter måtte blåses og
 bringes ned til kjesjeplaten samme
 dag. Gården Kjosnes med 3-4 gårds-
 legger som for navnt er på nord-
 siden af vandet. Disse mand er
 den lange fjeldstrand indover på
 nordriden, midt Jølskers drevhus
 hvor alm. og hall vokser om kapp
 midt Bjørk og rogn og armen le-
 ver i flokkevis men høied føres
 på plate prammen hemover hvor det
 kjesjes op. med ^{ved} vandet. -

Inde i Kjosnesorden var det
 Daniel Skrei Kjosnes gjorde sig
 mest bekjent ved sine store sloer.

Norsk Folkemuseum, Bygdøy.

I mai har jeg banket om intet
kommer veien og jeg får liest lokale
a ta en foredragstur til restlandet og
videre. Foredraget vil bære tittelen:

Blade av mit album.

Had innholder på dette album vil de
måske si: — Jo, for 50 år siden bestemte
jeg mig på å samle håndskrifter og uttalelser
af mænd som havde historisk interesse

Jeg var representant for Jtre Nordjord i
1897 til Olavsfeiens gjenreising i Trondheim,
der skrev Bjørnstj. Björnson. — I 1902 de
14 bender som bade Ole Bill til graven 1880,
samt John Lind for mand i begravelsen og i reisin-
gen af hans monument og fru Bill og datteren
1906 bestod Wexelsen om da han og Michalen
satte kransen på Kong Haakon i Kildardomen.

Carl Berner skrev in sil Fjüniforslag
H. E. Berner om det store flagmåle sammen
med Björnson og Lars 1879. samt det siste
kort han fikk fra Vinje 58, Oskar Mathisen
og Tharvald Haug om sine premier, likeså
Gjuldbransen, Kaptvingen i England. —

Kirketyøneren i Edsvolds Kirke
17 mai 1914 mens regjeringens medlemme
og ca 300 ordførere, var i Kirken
og Skrivningen foregik oppe på galleriet.
Ivarangermannen Berge Mørse som deltog
i Krimkrigen i 54. - 93 1/2 år da han skrev
Biskop Berggrav om møtet på Stiklestad
1930. Statsministrene Bloch, Brüdsen
Michelsen og Havninkel, president
Hambro. De 2 nordlendinger som skulle
Tiedemans Nordlandsbåt til Bygdøy
Flyverne, Balchen, Amundsen, Gran m.fl.
Professorerne Magnus Olsen Johan Gorth
Børn Helland Hanson. redaktør Tommessen
Biskop Thoen, slutningsråden af en videlse
af domkirken 1930. Overingeniør Fasting
- om ledsagelsen af kongen 1ste gang til
Bergen over krøderne på isen, Bergensbanen
var ikke ferdig, Aalesunderen som fant
Andres lerninger. Oline Skagen Bygstad
Stumpfjord som span et trænrøske den dag
hän var 100 år - født 1810. - Biskop Lunde
om invulsen af Kronprinsparet 1929. -
Magnus Andersen om Vikingeferden. V. Bygg
- om bankaffærene i 1921. Kjøbmandskaptein
Nilson som førte Amundsen over Gjøpelen
med Fram - - - m.fl. - Ordbidrag Mr. J. Lunde

Norsk Folkemuseum, Bygdøy.

I mai har jeg tenkt om intet kommer i veien og jeg får leiet lokale å ta en foredragsturne til vestlandet og videre. Foredraget vil bære titelen:

Blade av mit album.

Hvad inneholder så dette album vil De måske sige. - Jo, for 50 år siden bestemte jeg meg på å samle håndskrifter og uttalelser af mænd som havde historisk interesse.

Jeg var representant for Ytre Nordfjord i 1897 til Olavsfestens gjenreisning i Trondheim. Der skrev Bjørnstj. Bjørnson. - I 1902 de 14 bønder som bare Ole Bull til graven 1880, samt John Lund formand i begravelsen og i reisningent af hans monument og fru Bull og Datteren. 1906 biskop Wexelsen om da han og Michelsen satte kronen på Kong Haakon i Nidardomen. Carl Bernes skrev in sit 7 juniforslag. H. E. Berner om det store flagmøte samem med Bjørnson og Sars 1879. samt det siste kort han fikk fra Vinje i 58, Oskar Mathiesen og Thorvald Haug om sine præmier, likeså Guldbransen, kaproingen i England.

Kirketjeneren i Eldsvolds Kirke 17. mai 1914 mens regjæringsmagterne og ca 300 ordførere vare i kirken. Skrivingen foregikk oppe på galleriet. Stavangermannen Berge Monsen som deltok i Krimkrigen i 54, - 93 1/2 år da han skrev Biskop Berggrav om møtet pa Stiklestad 1930. Statsministrene Blehr, Knudsen, Michelsen og Mowinckel, preesident Hambro. De 2 nordlenninger som seilte Tiedmans Nordlansbåt til Bygdøy. Flyverne Balcken, Amundsen, Gran m. fl.. Professorene Magnus Olsen, Johan Hjorth, Bjørn Helland Hansen. redaktør Tommesen Biskop Støren, slutningstiraden af invielsen af domkirken 1930. Overingeniør Fasting om ledsagelsen af Kongen lste gang til Bergen over Krøderen på isen, Bergensbanen var ikke ferdig, Aalesunderen som fant Andre s levninger. Oline Skagen Bygstad Sunfjord som span et trådnøste den dag hun var 100 år - født 1810. Biskop Lunde om invielsen af Kronprinsparret 1929. - Magnus Andersen om Vikingefærden. V. Rygg om bankaffærene i 1921. Marinekaptein Nilson som førte Amundson mot Sydpolen med Fram - - - m. fl.

Erbødigst Kr. J. Sunde.

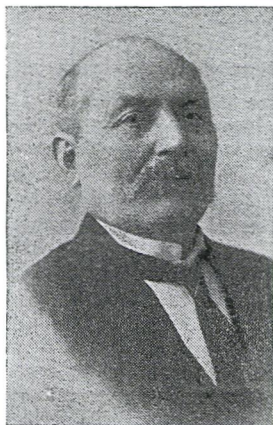
ne Lien, bae Hornindal.

Arbeidar Einar Beck, Brekke og Agnes Øvrebø, Davik.

MØTE I EID HERADSRÅD

på vanleg plass onsdag 28. mai
Sakene utlagde på heradskasse-
markkontoret.

Kr. J. Sunde 80 år.

Ein kjend mann i Nordfjord, Kr. J. Sunde, Måløy, fyller 25. mai 80 år. Kristen Jensen Sunde er fødd på Jølster og gjekk eit kurs ved fylkesskulen i Gloppen då skulen var der. Han kom so til Måløy og var fyrst dreng hjå kjøpmann Friis på Moldøen i 8 år. Flytte so yver til Måløy og tok til med handel. Seinare kjøpte han seg eigen eigedom, der han sidan har drive handel til han slutta for nokre år sia. I fleire år var han ogso ekspeditør for Vestenfjeldske Dampskipsselskap i Måløy.

Hr. Sunde har alltid vore ein interessert kommunemann, og han kom tidleg med i dette arbeidet. Fyrst var han med i Selje heradstyre i kring 15 år. Då Sør-Vågsøy vart eigen herad i 1910 vart han den fyrste ordføraren i heradet. Denne stillingi hadde han til i 1919 då han sa frå seg attval. Men han var enno ikkje ferdig med det kommunale arbeidet. I 1922 kom han med i heradstyret på nytt og var so med i heradstyret til i 1934 då han igjen sa frå seg attval. Innan kommuna har han fram gjenom åra havt ymse ombod. Elles har han vore med i direksjonen i Ulvesunds Kreditbank og med i kontrollnemndi i A/S Måløy Privatbank og form. i Nordfjord Sogelag i fleire år og elles med i mange fleire komitear og nemnder.

Innan Sør-Vågsøy herad har han fram gjenom åri gjort eit stort arbeide. Det kan nemnast at han var ein av deim som var med i arbeidet for at Sør-Vågsøy skulde få eigi kyrkje — denne vart bygt i 1907. Han sette seg ogso i brodden for å freda den gamle kyrkjestaden Kapelnes og

kommer til mennesker som ikke vet alt det gode det vil gjøre for en, og som ikke blir trette av å opvarte en og ha omsorg for en på alle måter. — Nå når jeg vel ikke alle disse venner med denne epistel; men jeg vil iallfall si til dem av dem som læser dette: Ta imot min hjertelige takk for all eders godhet og bistand!

Eit og annet litet eventyr må en jo ha på en såvidt lang tur under så ekstraordinære forhold som vi lever under fortiden — og så m. h. t. fremkomstmidler. Men jeg har i det hele tatt hatt en god tur og har stort sett vært begünstiget av godt vær. Det er virkelig med stor glæde og taknemlighet både mot Gud og mennesker at jeg tenker tilbake på denne „ferd“. Fremmetet har vært særdeles godt til de fleste møter; og Gud lot oss ofte merke, at hans ånd var virksom iblandt oss.

Jeg startet ferden med Sørlandsbanen og hadde mitt første møte i Kristiansand. Deltok dernest i kretsmeetet i Stavanger; var så i Haugesund for derpå over Bergen å ta til Sogn. Streift så om i en del Sognebygder i tre uker. Dro så over til Førde i Sunnfjord, hvor jeg hadde mitt standkvarter på ungdomsskolen. Så over til

har elles skrive mykje um denne staden.

I arbeidet for skogsakti har han fram gjenom åri lagt ned eit stort arbeide, som han no på sine gamle dagar kan sjå frukter av. Det er han som har gjort upptaket til å få istand dei fleste plantefelti ute ved kysten.

Men hr. Sunde er truleg best kjend for sitt store arbeid med historieskriving o. l. Fram gjenom åri har han skrive fleire dikt, både ålvorlege og av meir humoristisk art. Artiklar um kommunespursnal og mykje anna. Elles lokalhistoriske og familiehistoriske artiklar. Dete er noko som han fram gjenom åri har lagt ned mykje arbeid på, og det har sitt verd, både no og i framtid. Elles har han skrive mykje i lokalbladi i Nordfjord. Ogso Fjordabladet har fram gjenom åri fått mykje stoff frå hr. Sunde og vi takkar han for dette.

Det kan ogso nemnast at hr. Sunde har skrive ein song um Måløy. Han er no i nemndi for utgjeving av bygdeboki Selje—Vågsøy.

For arbeidet sitt i kommuna og elles på dei mange andre omkverve fekk han på 75 års dagen sin fortenstmedalja.

Vi ynskjer til lukke med dagen med dei beste voner for framtid.

emballasjefabrikks kasseavdeling og da brannvesenet kom tilstede, stod bygninga i lys lue. Ilden grep om seg med rasende fart og snart sto heile kvartalet i flammer.

Det ble gjort iberdige forsøk på å stanse ilden, men det var umulig å hindre at den også bredte seg til nabokvartalet som en stund seinere ble antendt.

Et rørdningsfirma fikk sitt store læger fullstendig ødelagt, og også et firma for utenlandske tresorter fikk hele sitt verdifulle lager lagt i aske.

Det hele var over på 2 timer. 3 brannmannskaper var stadig i virksomhet og utførte et utmerket arbeide, blant annet ble det brukt 2 elvepumper på prammer til slukkinga.

Et par hundre mann militære ble straks utkommandert for å ta del i slukningsarbeidet, men forgjeves.

Det lyktes heldigvis å hindre ildens videre utbredelse.

«FJELLFOL OG ALKOHOL»

I Sjak komm. neråds siste møte forelå bl. a. valg av edruelighetsnevnd. rdføreren tok følgende beslutning: «Sjak herred holder sig til vedaket herredstyret gjorde i 1939. Kan suppleres med at det vel nu knapt fins alkohol i nogen form. Ellers er fjellbondefolket lite vant med å fylle i sig alkohol Vi har annet å gjøre».

Breim og Gloppen; fikk overvære avslutningsfesten for vinterkursen ved Nordfjord ungdomsskole. Fortsatte så til Nordfjordeid 8. april — akknrat som ifjor; men i år la der seg ingen hindringer iveien for møtene hverken der eller annensteds i fjorden. Jeg fikk være med på indremisjonens påskestevne i Kjølisdal, og det ble ett rikt stevne. Og etterpå det fór jeg da og krysset fjorden med møter snart på sydsiden og snart på nordsiden. Og ferden gjennem de hjemlige traktene artet seg nærmest som en festreise. Hjemveien la jeg så om Aalesund og Vestnes, hvor jeg også fikk samles med vennerne.

Under denne ferd har jeg talt ved 55 sammenkomster; derav ble det 8 høimesseprækener i 7 forskjellige kirker. Såvel ved disse sistnevnte leiligheter som ved mine møter ellers var mine tilhøreres snilde og ydet gaver til „Blå kor“ i form av kollekter eller på annen måte. Og det skal de ha hjertelig takk for.

Jeg har fått være frisk og ha det godt den hele tid, Gud skjælov og takk! — Hermed min beste hilsen.

O. S. T. ISENE.

aquilinum) gav følgende resultat:

	Tørket.	Tørket (bereg.)
Vann	92,0 %	15,0 %
Aske	0,8 »	8,0 »
Fett	0,2 »	1,6 »
Protein	3,1 »	32,8 »
Plantetrevler	1,2 »	13,3 »
Kvelstoffrie ekstraktstoffer	2,7 »	29,3 »
Proteinets viste følgende sammensetn.:		
Ford. eggehvite	1,4 »	15,4 »
Amider	0,8 »	7,8 »
Uford. protein	0,9 »	9,6 »

I frisk tilstand er altså einstapebladene svært vannholdige. Tørstoffinnholdet utgjør bare 8,0 procent.

Proteininnholdet er som det sees forholdsvis høit.

Størsteparten av proteinet er tilstede i form av fordøielig eggehvite og amider.

De kvelstoffrie ekstraktstoffer (hovedsakelig sukkerartede stoffer og stivelse) tilsammen 2,7 % i frisk tilstand utgjør også en ganske verdifull bestanddel av einstapebladene.

I tørket tilstand med 15 % vann vil einstapen ifølge ovenstående analyse inneholde 32,8 pct. protein (15,4 pct. fordøielig eggehvite) altså adskillig mere protein enn der f. eks. finnes i frøene av ert, bønner og andre leguminoser. Beregnet på tørt stoff vil innholdet av kvelstoffrie ekstraktstoffer utgjøre 29,3 pct.

Da einstapebladene på grunn av sin beske smak må kokes og utvaskes med kaldt vann, før de kan benyttes som menneskeføde, foretok vi en sådan behandling av bladene og utførte derpå en ny kjemisk analyse av de utflutede blader.

(Bladen blev kokt i vann ca. 5 min., derpå utvasket 5 ganger med kaldt vann.)

Aanlysen gav følgende resultat:

	Tørk.	Tørket (bereg.)
Vann	95,2 %	15,0 %
Aske	0,1 »	1,9 »
Fett	0,1 »	2,2 »
Protein	1,9 »	33,6 »
Plantetrevler	1,1 »	18,5 »
Kvelstoffrie ekstraktstoffer	1,6 »	28,8 »
Proteinets viste følgende sammensetning:		
Fordøielig eggehvite	1,3 »	16,0 »
Amider	0,1 »	1,0 »
Ufordøielig protein	0,5 »	16,6 »

Kokningen og utlutningen med kaldt vann har som det sees gått mest utover askebestanddelene. Mens disse i de ikke behandlede blader utgjorde 8,0 pct. beregnet på tørt stoff gikk askeinnholdet etter utlutningen ned til 1,9 procent.

Likeså har innholdet av amider av tatt betydelig, mens innholdet av fordøielig eggehvite har holdt sig omtrent uforandret. Det samme er tilfellet også med de kvelstoffrie ekstraktstoffer.

Unge einstapeblader synes efter

med belgi av sitt ka ved kokn med kold mens nær esculentum ringsmidde Zealand, brukes i ker i frisk en skrivel fra den ja holm til nalråds co blant ann «I april japanske ker ofte t einstape. I nøielig tic les mens ge, før b. De blir c og kokes. re ganger luten i pl Den vil el pen kons derved, at i vann og sig i årev bør minst vann som Plantens i mengde st kan raffir Samtidi sitt forræc til Nasjon ut som gi godt.

Einstape helst tas, av i 2-3 ennu er i Man kjen bryter de kan gå, f ner. — D med andre rig let å og den ty i blandet på bråte. ligger igie man snart kes akkur

HÅL
UTSTILL

FR
TIL